

E-ISSN 2645-9132

**Uluslararası Maverâünnehir'den Anadoluya İslâm Âlimleri: İmam Tirmizî ve
Hakîm et-Tirmizî Sempozyumu
17-18 Ekim 2024, Tirmiz/Özbekistan**

Musa EŞİT | <https://orcid.org/0000-0002-7100-2084> | musaesit@aybu.edu.tr

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,
Hadis Anabilim Dalı Ankara, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/05ryemn72>

Öz

Bu yazıda 17-18 Ekim 2024 tarihlerinde Özbekistan'ın Tirmiz şehrinde Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) İlahiyat Fakültesi ile Özbekistan Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi'nin paydaşlığında ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) destekleriyle tertip edilen "Uluslararası Maverâünnehir'den Anadoluya İslâm Âlimleri: İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî" başlıklı sempozyum tanıtılmaktadır. Türkiye, Özbekistan, Kırgızistan, Mısır, Hindistan, Katar ve Bangladeş'ten bilim insanları ve alimlerin katıldığı sempozyumda açılış oturumu yanında 4 oturumda toplam 62 tebliğ sunulmuştur. Ayrıca ilki Özbekistan'da gerçekleştirilen sempozyumun gelecek 4 yıl içerisinde 4 ayrı ülkede farklı üst başlıklarla gerçekleştirilmesi planlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

İslâmî Araştırmalar, Maverâünnehir, Tirmiz, İmam Tirmizî, Hakîm et-Tirmizî, Sempozyum.

Atıf Bilgisi

Eşit, Musa. "Uluslararası Maverâünnehir'den Anadoluya İslâm Âlimleri: İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî Sempozyumu, 17-18 Ekim 2024, Tirmiz/Özbekistan". *ULUM Dinî Tetkikler Dergisi* 7/2 (Aralık 2024), 255-268.

256 | Uluslararası Maverâünnehir'den Anadolu'ya İslâm Âlimleri: İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî Sempozyumu

---

Geliş Tarihi	19.12.2024
Kabul Tarihi	25.12.2024
Yayın Tarihi	31.12.2024
Etik Bildirim	ulumdergisi@gmail.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Telif Hakkı & Lisans	Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

**International Symposium on Islamic Scholars from Transoxiana to
Anatolia: Imām al-Tirmidhī and Hakīm al-Tirmidhī
October 17-18, 2024, Termez/Uzbekistan**

Musa EŞİT | <https://orcid.org/0000-0002-7100-2084> | musaesit@aybu.edu.tr

Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Divinity,
Department of Hadith, Ankara, Türkiye

ROR ID: <https://ror.org/05ryem72>

Abstract

This review introduces the symposium titled “International Symposium on Islamic Scholars from Transoxiana to Anatolia: Imām al-Tirmidhī and Hakīm al-Tirmidhī” which was organized in Termez city of Uzbekistan on October 17-18, 2024 with the support of the Turkish Cooperation and Coordination Agency (TİKA) in partnership with Ankara Yıldırım Beyazıt University (AYBU) Faculty of Islamic Sciences and Uzbekistan Imam Termizi International Research Center. Scholars from Türkiye, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Egypt, India, Qatar and Bangladesh participated in the symposium where a total of 62 papers were presented in 4 sessions besides the opening session. In addition, the symposium series, the first of which was held in Uzbekistan, is planned to be held in 4 different countries with different titles in the next 4 years.

Keywords

Islamic Studies, Transoxiana, Tirmidh, Imām al-Tirmidhī, Hakīm al-Tirmidhī, Symposium.

Citation

Eşit, Musa. “International Symposium on Islamic Scholars from Transoxiana to Anatolia: Imām al-Tirmidhī and Hakīm al-Tirmidhī, October 17-18, 2024, Termez/Uzbekistan”. *ULUM Journal of Religious Inquiries* 7/2 (December 2024), 255-268.

Date of Submission	19.12.2024
Date of Acceptance	25.12.2023
Date of Publication	31.12.2023
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	ulumdergisi@gmail.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.
Copyright & License	Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0 .

“Uluslararası Maverâünnehir’den Anadoluya İslâm Âlimleri: İmam Tirmizî ve Hakīm et-Tirmizî” başlıklı sempozyum,¹ Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) İlahiyat Fakültesi ve Özbekistan Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi’nin paydaşlığında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı’nın (TİKA) destekleriyle 17-18 Ekim 2024 tarihlerinde Özbekistan’ın Tirmiz Şehrinde tertip edildi. Düzenleme kurulunda Türkiye’den AYBÜ adına başkan sıfatı ile Doç. Dr. Ferhat Gökçe; üye olarak ise Doç. Dr. Yüksel Salman ve Doç. Dr. Halil İbrahim Doğan; Özbekistan’dan Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi adına Dr. Corobek Çotmatov ve Dr. Sadullah Babahadjaev; Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi’nden Doç. Dr. Zaylabidin Acimamatov yer aldı.

Uluslararası hüviyette planlanan ve iki gün süren sempozyumda açılış oturumunun yanı sıra 5 oturumda yüz yüze ve online olarak toplam 62 tebliğ sunuldu. Türkiye, Özbekistan, Kırgızistan, Mısır, Hindistan, Katar ve Bangladeş’ten bilim insanları etkinliğe katıldı. Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi’nde 17 Ekim Perşembe günü saat 10.00’da başlayan açılış oturumu Özbekistan Cumhurbaşkanı Sn. Şevket Mirziyoyev’in katılımcılara gönderdiği mesaj ile başladı.

¹ Sempozyum üzerine Prof. Dr. Ahmet Yıldırım tarafından kaleme alınan yazı için bk. <https://www.insaniyet.net/yeni-ozbekistanin-ucuncu-ronesansinda-bilgi-solenleri/> (Erişim: 02.12.2024).

Sözlerine uluslararası bilimsel sempozyuma olan katkıları için katılımcı ve konukları tebrik ederek ve memnuniyetini dile getirerek başlayan Sn. Mirziyoyev, “Sizlerin örneğinde İslâm dünyasının gururu olan İmam Buhârî ve İmam Tirmizî gibi büyük alimlerimizin asil geleneklerinin haleflerini görüyoruz.” ifadelerini kullandı ve mesajını bitirirken “Özbekistan’ın önde gelen araştırma ve eğitim kurumlarının kapıları sizlere her zaman açıktır.”² dedi.

Ardından Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Müşaviri Dr. Muzaffer Kamilov, Surhanderya Valisi Uluğbek Kasimov, Özbekistan Cumhuriyeti Din Komisyonu Başkanı Sadık Taşboyev, Özbekistan Cumhuriyeti Müftüsü Şeyh Nurettin Haliknazar, Dünya Müslüman Alimler Birliği Başkanı Prof. Dr. Ali Muhyiddin Karadağ, Mısır Cumhuriyeti Müftüsü ve aynı zamanda Dünya Fetva Kurumları ve Heyetleri Genel Sekreterliği Başkanı Prof. Dr. Nazîr Muhammed Ayyâd, Hindistan Alimleri Derneği Başkanı Şeyh Erşed Medeni, Türkiye Diyanet İşleri Eski Başkanı ve İslâm Düşünce Enstitüsü Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez’in konuşmalarıyla açılış oturumu devam etti.

---

² Özbekistan Cumhurbaşkanı Sn. Şevket Mirziyoyev’in hitabının orijinali için bk. <https://president.uz/oz/lists/view/7625> (Erişim: 02.12.2024).

Görmez, bu oturumda “Sünen Sahibi Tirmizî ile Hâkim Tirmizî’nin Temsil Ettikleri İki Mekteb Arasındaki İlişkiyi Yeniden Kurmak”³ başlıklı tebliğini sundu. Görmez, sözlerine başlarken bu büyük alim topluluğunun ümmetin dört bir yanından bilim, hikmet ve irfan şehri olarak tavsif ettiği Tirmiz şehrine gelmesinden dolayı duyduğu mutluluğu dile getirdi. Kendisi İslâm ümmetinin ve İslâm medeniyetinin bir evladı olarak açılıştaki katılımcılara hitap eden Cumhurbaşkanı’nın mesajındaki saygı dolu dili çok beğendiğini, konuşmasından çok etkilendiğini belirtti ve teşekkür etti. Bildirisinde coğrafyayı okumanın üç farklı yolu olduğunu, bunların ilkinin siyaset; ikincisinin halklar; sonuncusunun ise ekonomi olduğunu, fakat bugünlerde Özbekistan’ın coğrafyayı okumanın dördüncü bir yolunu gösterdiğini, bunun ise bilim, hikmet ve bilgi üzerinden coğrafyanın okunması olduğunu söyledi. Tebliğinin devamında iki okul arasında barışı sağlamaya ihtiyaç olduğunu, bu okulların hadis ve tasavvuf ehlinin okulları olduğunu ekledi. Bu toplantıda ise iki Tirmizli alim olan İmam Tirmizî ve Hakīm et-Tirmizî üzerinden bu barışı sağlayabileceklerini ifade etti.

Daha sonra Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi ve Hadis Tarihi Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar haziruna hitap etti. Konuşmasına tarihin en kadim medeniyet beşiklerinden birinde çok anlamlı bir buluşma gerçekleştirdiklerini vurgulayarak başlayan Özafşar, organizasyonda emeği geçenlere şükranlarını ilettili. “Horasan-Mâverâunnehir/Çay Ardı” coğrafyası denilince zihninde çağrışanları sıraladı ve buranın, İslâm’ın hem kol hem beyin ve hem de kalp gücünü temsil eden bereketli bir bilim, sanat, mimari, edebiyat ve kültür dünyası olduğunu dile getirdi. Devamında bölge tarihine değinen Özafşar, bu bölgeyi ele alan tarihi kaynaklara işaret etti. Horasan-Mâverâunnehir havzası ve hadis ilişkisini birçok alime atıfla kurdu. Konuşmasının önemli bir bölümünü ise İslâm coğrafyasının dilsel olarak sınıflandırılmasına ayırdı. Buna göre tarih ve coğrafyacıların İslâm dünyasını sınıflandırırken iki dil evrenine odaklandıkları, birincisinin ağırlıklı olarak Arapça ve lehçelerini konuşan bölgeler (Arabıyyü’l-

---

³ Prof. Dr. Mehmet Görmez’in açılış konuşması için bk. https://www.youtube.com/watch?v=JqBJ8_STEQg (Erişim: 04.12.2024).

lisan); diğerinin ise Arapça dışında muhtelif dilleri konuşan bölgeler (Rataniyyu'l-lisan) olduğunun üzerinde durdu. Ardından erken dönem ilim havzalarına ve Horasan-Mâverâünnehir'de milli dil bilincine temas eden Özafşar, sözlerine Özbekistan başta olmak üzere Çay Ardında ve civarında kıvılcımlanan ilim ateşinin gelecek yüzyılları ve modern çağları aydınlatacağına olan inancının tam olduğunu ifade ederek son verdi.

Tirmiz Devlet Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Abdulkadir Taşkulov'un konuşması ile devam eden oturum, Doç. Dr. Ferhat Gökçe'nin açılış konuşmaları ile sona erdi. Gökçe, konuşmasında bu organizasyonun gerçekleşmesine katkı sunan Türk İşbirliği Kooridnasyon Ajansı Başkanlığı'na, Uluslararası İmam Tirmizî İlmi Araştırmalar Merkezi idarecileri ve akademik kadrosuna, tebliğleriyle Türkiye, Özbekistan, Kırgızistan, Mısır, Hindistan, Katar ve Bangladeş'ten yüz yüze ve uzaktan bağlantıyla katılıp katkı sunan 100'ün üzerinde akademisyene teşekkür etti. İlim ile irfanın, hüküm ile hikmetin, zâhir ile bâtının birleştiği bir şehir olarak değerlendirdiği Tirmiz'de, İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî üzerine uluslararası düzeyde bu derece katılım sağlanan ilk ilmi toplantı olmasının önemine işaret etti. Benzer toplantıların diğer kardeş ülkelerle o ülkeye ait önemli konular üzerinde gerçekleştirilmesi yönünde proje dizisinin ilkinin Özbekistan'la başladığını ve bunu daha sonra devam ettirecek çalışmalarda bulunacaklarını ifade etti.

Açılış oturumunun tamamlanmasıyla 1, 2 ve 3. oturumlar ayrı salonlarda eşzamanlı olarak başladı. Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Ebu'r-Reyhân el-Bîrûnî Doğu Araştırmaları Enstitüsü'nden Dr. İbrahim Osmanov'un modere ettiği "İmam Tirmizî ve İslâm Medeniyetindeki Yeri" başlıklı 1. oturum 13 tebliğcinin katılımıyla Uluslararası İmam Tirmizî İlmi Araştırmalar Merkezi'nin 1 numaralı salonunda gerçekleştirildi. Sempozyum boyunca Türkçe, Özbekçe, Arapça ve İngilizce olarak sunulan tebliğlerin başlıkları burada Türkçe olarak tanıtılacaktır. Oturumdaki ilk tebliği Özbekistan İmam Buhari Araştırmalar Merkezi Müdürü Dr. Şavasil Ziyadof "Özbekistan'da Tirmizli Âlimler Üzerine İlmî ve Manevî Araştırmalar" başlığıyla sundu. Ardından Hindistan Dâru'l-Huda'l-İslâmiyye Üniversitesi'nden Bahauddin Muhammed Cemâluddîn en-Nedvî "İmam Tirmizî'nin

es-Sünen'inin Özellikleri"; Taşkent Menâr Câmii İmam Hatibi Dr. Rahmetullah Seyfettin "Büyük Bir Muhaddis İmam Tirmizî"; Kırgızistan Oş Devlet Üniversitesi'nden Doç. Dr. Zaylabidin Acimamatov "İmam Tirmizî'nin İslâm Düşüncesine Katkıları" başlıklı sunumlarını yaptı. Devamında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nden Doç. Dr. Muhammed Ali Asar sağlık nedenleriyle yüz yüze katılmadığı sempozyuma "Ebû İsâ Muhammed et-Tirmizî'nin Kader Tasavvuru" başlıklı tebliğinin özetini göndererek katkı sundu. Oturumda yine Özbekistan Hadis Medresesi Müdürü Dr. Berat Amanov'un "Arapça Temel Kaynaklarda Yer Alan Tirmizli Bazı Âlimlerin Biyografilerine Dair Etkileyici Bilgiler"; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hüseyin Akyüz'ün "Eserleri Üzerinden Tirmizî ve Dârimî'nin Hocalık-Talebelik İlişisini Okumak"; Özbekistan İslâm Medeniyeti Merkezi İslâm Kültürünü Koruma Bölümü Başkanı Prof. Dr. Mirza Kencebek'in "İmam Tirmizî'nin Kitâbu'l-İlel'inin Özellikleri"; AYBÜ'den Prof. Dr. İlyas Canikli'nin "İmam Tirmizî'nin 'Şemail'indeki Peygamber Tasavvurunun Fizikî Yönü" ile Prof. Dr. Mustafa Özkan'ın "İmam-ı Tirmizî'nin Yaşadığı Dönemde Mâverâünnehir Coğrafyasında İlmî Hayat"; oturumun moderatörü Dr. İbrâhîm Osmânov'un "İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî Örneğinde Ehl-i Hadîs ve Ehl-i Rey Münasebetleri"; Ahi Evran Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Sağlam'ın "Tirmizî'nin el-Câmi'us-Sahîh İsimli Eseri Bağlamında Muallak Hadis ve İsnadın Otoritesinin Göreceli Kaybı" ve son olarak Oş Devlet Üniversitesi'nden Prof. Dr. Hilmi Karaağaç'ın "İmam Tirmizî'nin Sünen'inde İtikadi Esaslar" başlıklı sunumları yer aldı.

Hakîm et-Tirmizî'ye dair tebliğlere ayrılan "Hakîm et-Tirmizî ve İslâm Medeniyetindeki Yeri" başlıklı 2. oturum Özbekistan Uluslararası İmâm Buhâri İlmî Araştırmalar Merkezi Dış İlişkiler Başkanı Dr. Şükrullah Ömer'in yönetiminde yine 13 tebliğcinin katılımıyla Tirmiz Oteli'nde gerçekleşti. İlk sunum AYBÜ'den Prof. Dr. Ahmet Yıldırım'ın "Hakîm et-Tirmizî'de Zühd-Kesb İlişkisi" başlıklı tebliğiydi. Devamında Mısır Ezher Üniversitesi Kahire Usûluddîn Fakültesi Akîde ve Felsefe Bölümü Başkanı Prof. Dr. Avvâd Mahmûd Avvâd "Hakîm et-Tirmizî'nin Nefis Mücâhedesindeki Yöntemi"; Bursa Uludağ Üniversitesi'nden Prof. Dr. Salih Çift "Hakîm et-Tirmizî'nin Tasavvufî Düşünce Tarihindeki Belirleyici Rolü"; Ankara

Üniversitesi’nden Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar “Hakîm et-Tirmizî’de Hadis Yorumu ve Semantik Analiz Metodu”; Ezher Üniversitesi’nden Doç. Dr. Muhammed Abdulazîz Muhammed Meşal “Hakîm et-Tirmizî’de ‘Hikmet’ ve ‘Talîl’ Kavramları”; Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi’nden Doç. Dr. Mahmut Demir “Tassavvuf-Şia Etkileşiminde Hakîm et-Tirmizî Nerde Duruyor? Hakîm’in İmâmet-Velâyet Tasavvuru Çerçevesinde Şîî Düşünceden Etkilenmesinin İmkânı Üzerine Mülâhazalar”; AYBÜ’den Doç. Dr. Yüksel Salman “Hakîm et-Tirmizî’nin Makâsıd Anlayışı ‘İlelü’l İbâdât’ Adlı Eseri Işığında”; Süleyman Demirel Üniversitesi’nden Prof. Dr. Hatice Toksöz “Hakîm et-Tirmizî’nin Düşüncesinde Sevgi (el-Mehabbe)”; Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi’nden Dr. Öğr. Üyesi Halil Şimşek “Tefsir Literatüründe Yeni Bir Kayıp Halkanın Keşfi: Hakîm et-Tirmizî ve Tefsiri”; Doç. Dr. Ferhat Gökçe “Klasik Arap Literatüründe İlk Otobiyografi Yazarlarından Birisi Olarak Hakîm et-Tirmizî”; Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Doktora Öğrencisi Ahmet Hilal “Hakîm et-Tirmizî’nin Makâsıd Düşüncesi Üzerine Görüşler ve Değerlendirmeler” Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi’nden Dr. Corobek Cotmatov “Hakîm et-Tirmizî ve Mâverâünnehir Âlimlerinin “es-Sevâdu’l-A’zam” Kavramı ile ilgili Görüşleri” ve Marmara Üniversitesi’nden Arş. Gör. Zehra Demir “Hakîm et-Tirmizî’nin Kıssa Yorumculuğu: Dâvûd’un Hilâfeti Lokman’ın Hikmeti (Örneği)” başlıklı sunumlarını gerçekleştirdi.

Sempozyumun “İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî” başlıklı 3. oturumu her iki alimi konu alan yüz yüze ve online sunumları birlikte barındırması nedeniyle görece uzun bir oturuma dönüştü. Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi’nin 2 numaralı salonunda gerçekleşen ve toplam 28 tebliğin sunulduğu oturuma aynı zamanda “Hakîm et-Tirmizî’nin Kitâbu’n-Nevâdir İsimli Eserinin İstanbul Kütüphanelerindeki El Yazmaları” adlı ilk tebliğin de sahibi olan Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi Öğretim Üyesi Dr. Celaluddîn Mirzâyev başkanlık etti. Oturumda sırasıyla Oş Devlet Üniversitesi’nden Dr. Asilbek Abduganiev “Tirmizî’nin Câmîi Üzerine Hint Alt Kıtasında Yapılan Çalışmalar: ‘el-Kevkebü’d-Dürri alâ Câmîi’i’t-Tirmizî’ Adlı Eserin Metodolojik Açından İncelenmesi”; Uluslararası Özbekistan İslâm Akademisi’nden Doç. Dr. Daniar Muradov “Sünen-i Tirmizî’de Yer Alan Akide ile İlgili Hadislerin Değerlendirilmesi”; Diyanet İşleri

Başkanlığı Kütahya İl Müftülüğü'nden Dr. Aziz Gökçe “el-Câmi'i Bağlamında Tirmizî'nin İlmî Kişiliği”; Trakya Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Dr. Enes Temel “Emsâlü'l-Kur'ân Türünün Doğuşu, Gelişimi ve Literatürde Konumlanması Üzerine Hakîm et-Tirmizî'nin Kitâbü'l-emsâl'i Bağlamında Bir Değerlendirme”; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Abdullah Taha Orhan “Sülemî'nin Hakîm et-Tirmizî'si: Hayal mi, Gerçek mi?”; AYBÜ'den Doç. Dr. Aydın Kudat “Hakîm et-Tirmizî'ye Göre Zahiri İlim, Batını İlim Bağlamında Tefsir Yöntemi”; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Murat Bahar “Tirmizî'nin Tâbiûn Dönemi Re'y Tefsirine Yaklaşımı”; AYBÜ'den Doç. Dr. Kenan Özçelik “Ahmed b. Şeyh Tâcü'l-Ârifin'in Şemâil Tercümesi” ve Doç. Dr. Tahsin Yurttaş “Tirmizî'nin Eserlerinde Arap Şiirine Dair Rivayetler ve Değerlendirilmesi”; Bursa Uludağ Üniversitesi'nden Doç. Dr. Mutlu Gül “Hakîm et-Tirmizî'ye Ait el-Emsâl mine'l-Kitâb ve's-Sünne Adlı Eserin Hadis İlmî Açısından Değerlendirilmesi”; Özbekistan Uluslararası İmam Mâturîdî İlmî Araştırmalar Merkezi'nden Arş. Gör. Zahidcân Abdullah “Tirmizî'nin Sünen'inde Ahkâm Hadislerini İnceleme Yöntemi”; Trakya Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Abdurrahim Bilik “Hakîm et-Tirmizî'nin (ö. 320/932) Fikhî Hükümleri Ta'lîl Yöntemi” ve Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kemal Koca “Tirmizî'ye Yöneltilen İtirazlar-İbn Kesîr Örneği”; AYBÜ'den Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Candan “Hakîm et-Tirmizî'nin el-Furûk ve men'ut-terâdüf Adlı Eserinde Eşanlamlılık Olgusu”, Arş. Gör. Musa Eşit “Tirmizî'de Hadis ve Amel -İmam Şâfiî Referansları Özelinde-” ve Arş. Gör. Ahmet Şehit Tuna “Dua Ayetleri Bağlamında Hakîm Tirmizî'nin Nevâdiru'l-Usûl Adlı Eserinde İstişhad Metodu”; Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Hicret Karaduman “Bölgeler Arası Etkileşimin Tasavvufî Düşüncenin İnşasındaki Rolü: Hakîm et-Tirmizî ve Nişaburlu Sûfîler”; Uşak Üniversitesi'nden Arş. Gör. Dilek Öz “Hakîm Tirmizî'nin Beyânü'l-Fark İsimli Eserinde İdrak Araçlarının Derecelendirilmesi”; AYBÜ'den Arş. Gör. Sümeyye Aysu “Hakîm et-Tirmizî ve Yahya b. Sellam'ın Vücut ve Nezair İlmîne Dair Eserleri ve Mukayeseleri”; Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nden Arş. Gör. Muhsin Düğeroğlu “İmam Tirmizî ve Delâilu'n-Nübüvve”; Düzce Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Hasan Küçükosman “Hakîm et-Tirmizî'nin Hadis Hocaları”; AYBÜ'den Arş. Gör. Hasan Selek “Hanefî Fıkıh Literatürüne el-Câmiu's-Sahîh'in Kaynaklık Değeri:

Mergînânî'nin el-Hidâye'sinde Tirmizî Rivayetleri” ve Prof. Dr. Mehmet Ünal “İmam Tirmizî'nin Camiu's-Sahih'inde Tefsir ve Kıraat Rivayetlerinin Tahlili”; Ankara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Bünyamin Erul “Hadislerdeki Meseller Özelinde İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî Mukayesesi”; yine AYBÜ'den Prof. Dr. Halil Çiçek “İmam Tirmizî'nin Sünen'inde Tefsir Yöntemi” ve Prof. Dr. Ömer Yılmaz “Hakîm et-Tirmizî'nin es-Salâtu ve Makâsiduhâ İsimli Eseri Özelinde İbâdet-Makâsid İlişkisi”, son olarak Bangladeş'ten Ankara Üniversitesi Doktora Öğrencisi Md Mohibullah “İmam Tirmizî'nin Etkisini Keşfetmek: Bangladeş'teki Tirmizî Çalışmaları ve Değerlendirilmesi” başlıklı tebliğlerini sundu. Tebliğ sayısı diğerlerinden fazla olan bu oturumun bazı sunumları sempozyumun ikinci gününde gerçekleştirildi.

18 Ekim Cuma günü gerçekleşen “Tirmizli Âlimler” başlıklı 4. ve son oturum ise Tirmiz Devlet Üniversitesi'nde Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi'nden Dr. Kerâmuddincân Jamahmatov'un yöneticiliğinde saat 10.00'da başladı. Toplam 8 tebliğin bulunduğu oturumda ilk sunumu oturumun yöneticisi Dr. Kerâmuddincân Jamahmatov “Burhânuddîn Muhakkık-ı Tirmizî ile Sultan Veled Arasında Rûhî İlişkiler Bağlamında Bir İnceleme” başlığı ile yaptı. Ardından Dr. Şükrullah Ömerov “Orta Asya'da En Meşhur Muhaddisler”; Özbekistan İslâm Medeniyeti Araştırmaları Merkezi'nden Dr. Abdüşşükürcan Muradov “Hakîm et-Tirmizî'nin et-Teyşîr fi't-Tefsîr İsimli Eserinde Tasavvufi Bakış Açısı”; Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi'nden Dr. Server Saidov “Modern Dönemde Özbekistan'da İmam Tirmizî'nin Mirası Üzerine Araştırmalar”; Özbekistan İmam Mâturîdî İlmî Araştırmalar Merkezi Başkanı Dr. Zafer Fahrudînov “Muhammed Hakîm et-Tirmizî'nin Akâidle İlgili Görüşleri”; Uluslararası İmam Tirmizî İlmî Araştırmalar Merkezi'nden Arş. Gör. Fahrudînov “Hakîm et-Tirmizî'nin Tefsir İlmindeki İctihatları”, Arş. Gör. Muhyiddin Coroyev “Ömer Tirmizî'nin Kitâbu'l-İhlâs İsimli Eserinde İhlasın Vasfı ve Muhlislerin Dereceleri” ve son olarak Dr. Sadullah Baba Hoca “Sağânî'nin Meşâriku'l-Envar'ının Kaynakları” başlıklarıyla sunumlarını tamamladı.

Böylece iki günün ardından nihayete eren uluslararası sempozyum, çok sayıda disiplinden araştırmacının ele aldıkları konular etrafından farklı perspektifler ortaya koymalarına ve Maverâünnehir ilim geleneği araştırmalarına ciddi katkı sunmalarına fırsat tanıdı. İslâm coğrafyasının dört bir yanından gelen alim ve araştırmacıları bir araya getiren organizasyon gerek İmam Tirmizî ve Hakîm et-Tirmizî gerekse Maverâünnehir'den diğer âlimler ve ortaya koydukları eserler üzerine yukarıda sadece başlıkları kaydedilebilen onlarca tebliğ ve konuşmanın bizzat Maverâünnehir'de gerçekleşmesini sağlayarak katılımcılar arasında ortak çalışma ve fikir üretme kültürünü de besledi. Yakın tarihlerde Taşkent ve Hive'de tertip edilen ilmi toplantılarla birlikte değerlendirildiğinde Tirmiz sempozyumu, Özbekistan'ın sahip olduğu kadim İslâm ilim geleneği mirası üzerine yeni ve yoğun bir keşif hareketine giriştiğini gözler önüne sermektedir. Nitekim Türkiye'den sempozyuma yüz yüze katılma amacıyla Özbekistan'a giden yaklaşık 30 kişilik heyetin bir üyesi olarak imkan bulduğumuz bir haftalık Tirmiz, Semerkant, Buhara ve Taşkent gezimiz boyunca kurulan üniversite ve araştırma enstitüleri ile restore edilerek ziyarete açılan medrese, camii, türbe ve müzeler başta olmak üzere paha biçilemez bilim, tarih ve kültür mirasını müşahade ettikten sonra Özbekistan'ın topyekun giriştiği bu hareketin İslâm ilim ve düşünce geleneği adına oldukça müspet sonuçları olacağı kanaatini edindik.

Bu yeniden keşif hareketine katkı sunmak adına ilki Özbekistan'da düzenlenen bu uluslararası sempozyum organizasyonunun Doç. Dr. Ferhat Gökçe başkanlığında 5 aşamalı bir seri haline getirilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda ikinci sempozyumun gelecek yıl Karahanlılara başkentlik yapan Özgen şehrinin yer aldığı Kırgızistan'ın Oş şehrinde Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ile birlikte "İslâm İlim ve Kültür Tarihinde Karahanlılar Dönemi" başlığıyla, sonrakilerin ise sırasıyla Kazakistan, Azerbaycan ve sonuncusunun Türkiye'de gerçekleştirilmesi tasarlanmaktadır. Bu vesileyle Ferhat Gökçe Hocamızın şahsında organizasyon ekibi ve gerek ilmi gerekse maddi-manevi desteklerini esirgemeyen tüm katılımcı ve paydaşlara teşekkür eder, projenin tasarlandığı gibi muvaffakiyetle sonuçlandırılmasını dileriz.